

СЭКП-нің
ХІХ
Бүгү-эвилел
конференциясына
УТУКУСТУР

СЭКП ТК-НЫҢ ТЕЗИСТЕРИН ЧУГААЛАЖЫП ТҮР БИС

БИСТИҢ БОТТАРЫВЫСТАН ХАМААРЖЫР

Таныштырылган хуралындан

«Кызыл туу» совхозтун төбө Саглы суурун куш-ажылчы коллективтерине, албан-организация чөлөк-жиге партиянын XIX Бүгү-эвилел конференциясына СЭКП ТК-нын Тезистерин таныштырылганга органи-застыг эрткилден. Эрткен неделянын суббота эрткенде совхозтун партия секретарынын кабинетин кичи-лер додуру олурупкан. Тезистерге хамаарыштыр тайылбыры СЭКП Тыва обкомунун төлөзү, Борбак-оол Монгуш кылган. Ол бодунуң чугаазынга каранка көс-кү ескерилешкенин республиканын, районун, совхозтун амыдыралы-биле холбоп, Тезистерин бөлүк бүрүзүн чедингир тайылбырлап берген.

Партиянын чугаа доку-ментин-биле таныштырылганга соонда туралды кичи-жиге-лер айтыртып салгылаан. — Уурттур ажалдакчы-ларын беш чыл хуусаалыг ийи чымыша согутур айдир-ер. Ол шугузулга хамаар-жыр бе? — деп, суурлаа та-рылаа салбырынчың началь-ныг Борис Алак айтыртып салды.

— Бо талазы-биле тайыл-бырлаан болгай мен — дээш, Борбак-оол Биче-оол-ович таанымал. — Ол чугаа согулгалдыг чурум-биле деп-шидер партия калдарга, Советтер ажалдакчыларынга хамааржыр.

Хуралдын жаргалдыктын, советтос партия секретары Бичиш Давалаевич Монгуш айтыртыг үч карды. — Күрүне бугурулганга дугайында хообузу бар ыт-кажыгай. Бо-ур-дээш, то-лунда хурек картыг бичиш дептержигеш көргүзүп кел-ди. — Мону кижи бүрүзү са-дыл ап көрүпөр. Ийде чөт-көлдөрдүн канчаар ажалда-рын, ууртукчуларын, ажал-чыларын өргө-хуузаагелде-рин толугай бижээш.

— Партиянын ууртукчу-ларын согулгалын чугаа чажыг багылашкын-биле че-руттас эки. Ону партия эзе ор-ганизацияларынга база негте-редир херек — деп, сугаттыг Тойду Оржак чугаалаан.

— Шын, ам амыдыралы-мыстың эжиги тып, чөтүтү-биле соктап кирип келген бис — дээш, кол бугуларга Далайк Кызыл-оолуна Сту-дуй саналгай-дыр. — Шына-ла, шын чокта, ажал-чарлыг

ражып чугаааштын-даа. Те-зистер бистин демократия-сты улам сайырайтгайла-рынга идиги берип турар болгаш, оларга согулгал аажок улуг-дур. Кайда-даа кижилер даартагы келди хуну үенин ма-ны-биле деней көрүп, бопал овар. Ам чаа ма-наа санал берген Марта Бор-тун-оол, Дамы Куулар, Бо-рис Алак болгаш өскөдө-дө сохууруста, сууруушта чет-пестерин сагыш-сеткил ду-шүрүп чугаалап турдулар. Шынап-ла, амы уде эре-гейлээр, уралаар чөтүтүң херээ чок. Моон мурунда чылдарда шугу-ла «бурган-чай» берген солутунмас ууртукчулар турганы шын. Кым-бир кижиге бедик ша-нал тыпырда коллектив ке-жиге-теринин кижилегеи терек.

Уузе депутаттарын Со-веттеринче согулгаларын амы дүрүм кижи бүрүзүн сеткилинге четпейн турарын база чөй аксендан дыналыш. Ичкангаш Советтерге депу-таттар мындар согулгалар кижилерин ажал-ишчи, поли-тиктиг мөзү-шындыр билпи алыры-биле бир чыл кан-дат стажын тургузарын са-налдакар кижилерге ужу-раштын. Бодум аңаа катты-жар мен.

Оон ийи бугурулганга эр-геп башкаарын экиндери-биле куш-ажылчы коллек-тивтерин чөвүлө кижиге-теринин партиянын харысгалын болгаш эргелерин тургузар саналды кирип турарлар бар. Ичкангаш партиянын улуг шуугаанын ажал-ишчи хунуште чедир эт, суг-туу хунуште хуузаа-рын чартык чыл пазы-нын кууседир, дук кыр-гылаанын белеткедиз до-дуз, чылгаалаашкынны ор-ганизастыг эрттирери-биле куженишкенин ажалдаары негеттинип турар. Ол бүгү бистин боттарымыста ха-мааржыр.

Дамы САЛЧАН. (Бистин көр.)

Бистин чуртувуста калбар-ган демократиялыг улам ханыйлар талазы-биле Те-зистерде айтыкан чүүлдер онзагай ужу-дугайы болуп турарын ында партбюро се-кретары О. Н. Шарипова бо-чугаалааш. Бо талазы-биле ажал чугаанын кылырынча ча-лаан туралды улам идеп-кейлиг хөн кижиге. Коллек-тивтин мурунда бо хунуште шиктирлесе чогуур чидиг ай-тыртып кайы эй, боже уш-танган сеналдар ажал беш-тай колдод турган. Ичканга-даа санал-оналдарын уг-шкын Тезистерин чугаа ки-ти-биле деткирине эвес, харын оңу сайгарып, дидим санал-оналдарын кижиге-терин улаандары эки-дир дээрин аңаа санал берген коммуни-стер чугаалап турганар.

Баштай № 1 бот-оругу-ларын салгыт салгыт бугурул-ганга товаровед А. П. Чебо-даев сөс алгаш:

— Бисте партия комитет-теринин согулгаларын өзү берип-далаап эртер, бырларыл шиктирлесе чогуур чидиг ай-тыртып эвес, согулгаларга куженишкенин ажал-ишчи кылыры-биле кижиге-терек-дээш.

Аш-Мем садиктин дирек-тору Л. М. Гуркина бодунуң саналыгы:

— Партия, совет органи-зации ролон эзе тургусту-нуушкунуң негелдерин өзү-дөр чаа өзү-биле көр-дүң чүтүлдү. Хооркомунуң бичи секретары Б. П. Севи-цов, ийги секретары Г. Ш. Монгуш бисе ховар келди-р, чугаа бир-бир уаа кел-генер. А хооркомунуң чам-ды ажалдакчылар хей ме-дээр, справкалар негээр-лер, аңаа хей уе-шак үнер. Мону эде тургууса.

Кызыл хоорай Советтин депу-даты мен. Кыган ажал-ын сеткилинге чөтөйи ту-рар. Бажы бээр, өске-даа харын айтыртырар бот-тирлелеш шыдаас. Хоорай Советинин депу-датынын санын тезисте кандагыл деп саналдыг мен.

Салдыга юрист коммунист М. И. Удуркинниң саналы: — Партия туралыңның өзүлдезин чүдөп онзаган

бижикке өзү-дөр таарыштырар практика бисте бар. Бистин коллективте ажалдап турар-лар муң хире кичи, комму-нистер дөртөк. Төлөпиглерин партияга хүлээп алырда, хоор-комнуң үлөүлүгүн өзү-дөр оңу кылыр. Бо практиканы шуут соксатса эки.

№ 50 магазинде садик-жы эш С. С. Иргит:

— Депутаттын ат-алдарын, харысгалын улам бедиде-рин чугула. Депутат хүлээп күүсөдиринге таарымчалыг кылдыр бир хуну аңаа тус-кай бээрин саналдыг мен.

Депутат болганымда бо-дунуң оңу күүсөдир турар-лыга сеткил ханмай чө-руур, кылза чогуур ажал хей.

Хуралга СЭКП обкомунуң ийги секретары Г. Н. Долго-полов олуржуп, чүе чугаа-лаан. СЭКП ТК-нын Тезистер амыдыралыг чугула айтыр-лар талазы-биле дискуссия чөрдүрүнүн платформасы дээрин ол демдеглээ. Эде тургустуушкунуң амы уе-чадизинде канчаар ажалда-рынчы, моон сонгаары со-гулгаларын талазы-биле хей талагын чүүлдер ында көр-дүңүп турар.

Эш Долгополов түнелинде беш чылдын ийи чылдарында республиканың социал-эконо-миктиг хөгжүлдезинде кыл-дынган чүүлдерин анализтеп чугаалааш, садиктин коллек-тив бодунуң бар арга-кур-даныларын тодордоп, улам куженишкенин ажалдаары тургустуушкунуң кээп турар ай-тыртырар шиктирлешкенин камыктып, мурунда комму-нистер боттарынын ийи-чалышын, негелдерин көр-гүзүр ужурулг дээрин айт-кан.

Хуралдын кижиге-терин партиянын XIX Бүгү-эвилел конференциясына СЭКП ТК-нын Тезистерин бир үн-биле чугулаашкуну, бо талазы-биле кичи санал-оналдарын ийи-тирлешкенин, коллективтин мурунда шиктирлесе чо-гуур айтыртырар рес-публиканың Салгы министр-ствозунуң мурунга тургуза-рын айткан докталды хү-лээп алган.

Валентина МААДЫР.

бижикке өзү-дөр таарыштырар практика бисте бар. Бистин коллективте ажалдап турар-лар муң хире кичи, комму-нистер дөртөк. Төлөпиглерин партияга хүлээп алырда, хоор-комнуң үлөүлүгүн өзү-дөр оңу кылыр. Бо практиканы шуут соксатса эки.

№ 50 магазинде садик-жы эш С. С. Иргит:

— Депутаттын ат-алдарын, харысгалын улам бедиде-рин чугула. Депутат хүлээп күүсөдиринге таарымчалыг кылдыр бир хуну аңаа тус-кай бээрин саналдыг мен.

Депутат болганымда бо-дунуң оңу күүсөдир турар-лыга сеткил ханмай чө-руур, кылза чогуур ажал хей.

Хуралга СЭКП обкомунуң ийги секретары Г. Н. Долго-полов олуржуп, чүе чугаа-лаан. СЭКП ТК-нын Тезистер амыдыралыг чугула айтыр-лар талазы-биле дискуссия чөрдүрүнүн платформасы дээрин ол демдеглээ. Эде тургустуушкунуң амы уе-чадизинде канчаар ажалда-рынчы, моон сонгаары со-гулгаларын талазы-биле хей талагын чүүлдер ында көр-дүңүп турар.

Эш Долгополов түнелинде беш чылдын ийи чылдарында республиканың социал-эконо-миктиг хөгжүлдезинде кыл-дынган чүүлдерин анализтеп чугаалааш, садиктин коллек-тив бодунуң бар арга-кур-даныларын тодордоп, улам куженишкенин ажалдаары тургустуушкунуң кээп турар ай-тыртырар шиктирлешкенин камыктып, мурунда комму-нистер боттарынын ийи-чалышын, негелдерин көр-гүзүр ужурулг дээрин айт-кан.

Хуралдын кижиге-терин партиянын XIX Бүгү-эвилел конференциясына СЭКП ТК-нын Тезистерин бир үн-биле чугулаашкуну, бо талазы-биле кичи санал-оналдарын ийи-тирлешкенин, коллективтин мурунда шиктирлесе чо-гуур айтыртырар рес-публиканың Салгы министр-ствозунуң мурунга тургуза-рын айткан докталды хү-лээп алган.

Валентина МААДЫР.

Хуралдын кижиге-терин партиянын XIX Бүгү-эвилел конференциясына СЭКП ТК-нын Тезистерин бир үн-биле чугулаашкуну, бо талазы-биле кичи санал-оналдарын ийи-тирлешкенин, коллективтин мурунда шиктирлесе чо-гуур айтыртырар рес-публиканың Салгы министр-ствозунуң мурунга тургуза-рын айткан докталды хү-лээп алган.

Валентина МААДЫР.

Бөгүн — Чуик улетпур ажылдакчыларының хуну МАГАДЫЛАЛ БАР

Карылгадан — орулгаже

Кызылдың алгы заводу — республиканын хөөчүн бугурулгелеринин бирээ. Ичкангажон ол хей чыл-дарнын дугурунда хожууааннарнын одуруунга чоруп, планнын даалгаларын доктаамал чедир күүсетпейн келген. Ажал-агыл чорудулгаларын чаа негелдерин ындиг бугурулгелерин шуут хаарын азы орулгалыг, бодун боду хандырткын, ажаланып чурттаар кылдыр ынчаар ажалдаарын негеп турар. Эде тур-густуурун, чаа арга-хөвирлерин шигээдир талазы-биле бугурулгелерин коллектив канчаар ажалдап турарын чугаалап бээрин бистин корреспондентинис заводтун план кидизинин начальниги Аркадий Николаевич ШАШКИНДЕН дилээ.

— Бир-де дугаарында бис-тин бугурулгелерин бот-оруга-чарылгаже болгаш бот-акша-ланышкынча ам-даа шиге-лешкенин санада кирип турарын айтыртырар. Чуга-дөргө завод, азырнын бугу-рулгелеринин хей кезин дег, орулгалыг эвес, а планнат-тыганын карылгалыг бугуру-лгелерге хамааржыр. Ичкангажон бо чылдың ийиги чартыныан бот-оруга-чарылганын бол-гаш бот-акшаланышкынча негелдерин өзү-дөр ажал-дап агаар бис. Чуга дөргө организастиг болгаш эконо-миктиг хөгжүлдезин кампа-лектиг боттардын келгени-вистин түнелинде карылган-дык кызырар аралар тур-густунган. Бо чылдын бистин чарылгаларын кижирп алыр орулгалыг 192 муң рубль ажал болуру санаттын-ган турган. Продукцияны бот-түенн чингидер талазы-биле ап чорутууш турар хөгжүлдезин түнелинде оңу кийи ажал катан кызырар-нын магалыла бисте тур-густунган.

Эртен беш айларда пла-ннаттыганын карылганы чуга-ла 15 муң рубль эже-жетти-вис. Ичкангажон бо дөргө кодуула ага-дир. Моон ийи төлөккө хөгжүлдезин улам ханыйлаш, уламчы-лап тура, канчалыг көнү-лөдиринге магалыла бар. Чижээ, хон ийи бугурулгези оңу мурунда карылгалыг турду. Ам оон шынарын эки-жадып, бугурулгелер чарыл-галарын кызырар келгенин түнелинде ол орулгалыг апарган. А кидис ийи бугу-рулгези ап көр болза, ар-гуска кидис ийи бис эже-жинге-де 1 рубль 60 ко-пеек, дөргөжон ийи-терге — 1 р. 20 коп. карылгалыг турган болгай. Оон мурунда болза мону ынчаар санал турбаан, оон орулгалыг, ка-рылгалыг биске хамаанжон

турган. Ажал-агыл чоруду-галарын чаа негелдеринге дууштур бо бугурулгелерге көргөш, амы негелдер өзү-дөр заводтун директорундан агаар ажалыг чедир боданып, шугурун келгени-вистин түнелинде аралар, куралдар илереп, оларын ажалдап турар апарган бис.

Шынар дугайын демин-е чугааладым. Мурунда чыл-дара он-он муң рубльге торгалып, хей саныг про-дукцияны — кидис-даа, хон-даа ийи-терге дегир эгитти-рип турду. Бо чылдын ага-зинден садик четкилерин-ден чуга 17 ийи эгитти-ген. Кидис ийи-терин бири-сортун, бүтү бугурулгези 75 хуузу кылды турган, эртен айларда 77 хуу че-дирлиг. Хон ийи-терге ол көргүзүп 98 хуу ашкан.

Коллективте далайшкын чоруп турарын даразыла чижекке көргүзүп болур. Кидис ийи-терин кайы хире ка-рылгаларын өөрчөп көргөш, чаа хөвирин кидис ийи-терин бугурулгези шиги-тирлээр. Эки шынарлыг дуктен өйгөн, «Арктика» деп кылын кидис ийи-терин бугурулгези шиги-тирлээр. Бугурулгези ача-зында бугурулгези бо алы-ры карылгалыг тургангадан орулгалыг кыдыр шиги-тирлээр. Ам эр ууска кидис бир эже-жин 1 р. 05 коп. а хөргөжон ууска бир ийи—60 коп. орулганын бөр апарган.

Бугурулгелер көргүзүлгези алыр болза мындыг. Беш ай-ларда 47 муң кидис ийи бугурулгези турган. Оон 800-ке ажал, хон ийи—35,5 муң-га планнаан турган болза, 300-ке ажал бугурулгези. Керээр өзү-дөр продукция боорини даалгалары 100 хуу күсөттинген. Моон ап хөргө-жон, заводта эки талагыл өс-көрилгелер бар.

Заводтун директору Вла-димир Павлович КОЗЛОВ-

СНИЙНИН немей тайылбыры: —Эрткен чылын 103 муң ки-дис ийи бугурулгези планын-ды күсөтпөз бис. Бо чылын планын 115 муң, оңу күс-седириге бузурлар бар. Чуга дөргө бистин бугурулгези-тин кол чүрээ — котельна-нын ажалдаары чогуучаар чүе. Эрткен чылын чаа ко-телду ажалдаа кидирлиг.

Салгыла-чурум. Бо айты-рыг бисте ам-даа чили-биле тургустунуп турар. Кидис ийи-теринде Л. Белева, Р. Маадыр, Л. Климова, М. А-жугет, хон ийи-теринде Ю. Ошмарин, А. Бордиков, В. Бормотова, О. Боголов, чо-лаачы Б. Голубков ышкан ажалыг бердиген мурак-чылар заводтун дааныр күжү. Ийи-терге биске ажал шугу-уер, ажалга харысгалга чөк чорутуң ийи-чагыс ажал-ылар илереп турары са-гыла-чурумун бижылаар даш улам шугурулг демисе-жирин негеп турар.

Завод карылгалыг бөпө келгенин түнелинде кол-лективтин социал айтырты-лар чедир шиги-тирлешкенин келген. Сөдүлүгү чылда чангыс бичи нити чуртта-ла бажыны ажалдаа киди-ринген. Ам 200 орунун нити чуртта-ла бажыны теле-визор-сета докумен-ти-лар-даа бар, тузар чери безин айттырган. Ол хиреде бистин ажал-хөгжүлгес чөк болганда оңу агаар безин харыс чөк бис.

Мындыг байдалдар ору-галыг ажалдаары даш шу-дургу, тыныгыр хөдөлгө онзагай чугаа негеттинип ту-рар. Чангыс чижек. Респу-бликанын дукту үндүр сөөртүп чоруп турар-дыр. А биске дукту баштайгы арнал фа-брикаларын кайы ырактан сөөртүп турар-дыр. Бо айты-рыгын артык чарылгал үн-мөс кылдыр амы өзү-биле шиги-тирлээр чүе болза, биске ол-даа болза дуза. Ал-гы, хон эттевин турар, ийи-лөмү база өскөртөп сөөртүп турар-дыр бис. А оон калында бистен алы-көшт шугурун үндүр сөөртүр. Бо-даа болза сайгарып, шиги-тирлел болту дег айтырты. Коллективтин мурунда нарын сорулгалар турун турар, оларын шиги-тирлээр даш демит, со-нуургалыг хөдөлгө чугула.

Минит-оол СААЯ

Белетизим.

ХООЧУННАРГА ДАЯНЫР

СЭКП ТК-нын Тезистерин-ге совет нитилелдин демо-кратиялыгын, амыгыс хөдө-жөндөрүн болгаш тоо-чуннарнын каттыкшыкын-нарынча, хон-иити органи-зацияларын улау кичээгел салган-дыр. Шынап-ла, ол чөтүтү. Бисте байлалды ал-гаш көргө, оларын ролон ам-даа чедир үнелесей, кя-чөнтөй коштак деп бодаар мен.

Бистин Ак-Тал суурла хоочуннар чөвүлде тургустунган, ында чугаа пен-сионер безин 90 ажал кичи. Куш-ажылчы одуруга ажал-дап тура, бисте чуну кыл-баан дээрл. Хоочун малчы-нар Б. Бегла-Хутрак, Натит, Даржаа Эртнелер, Васалий, Намыл Хутрак, механи-затор Илан-оол Хутрак, поч-тачы Херек Чугулам олар ам-даа куш-ажылга үлүүн кириштирил, аныктарга үлөдөр болуп чорутулар. Пенсионерлерин 30 ажал кичи доктаамал ажалдап ту-рар бис. Бистере, пенсионер-лере, бир айла-ла ортуула-биле 9000 ажал рубльдин пенсиянын нитилел-биле тып-сып турар. Моон алгаш көр-гө, партия, чалактын кичи даш сагыш салымшыкын чугаа дедир бөр!

Ичкангаш кичи кырыза-лаа, нитилелдин революст

чаартылгалыг дорт са-лышкын ам-даа кижир-сиз-дир. Уадаас бисте хей кыргылаа эгелээр, аңаа бе-леткейи, кижир бис.

Бисте хоочуннар чөвүлде-нин ажалы ам-даа чангыс денелде дээрин чугаала-дым. Устүртөн айткышкын маазага эде тургустунуу-шкунга дүмөсө харын. Ич-кангажон сүе кадар ууру-тукчулар бисте чөк бөр-дур. Коллективтер боттарынын хоочунуң пенсияга үдөп каан соонда, оңу кичээгел сал-бас-тыр. Мону сөгитсе эки.

Дуулаа ажал-агылын хөг-жүлдезин согулгалымыс Улуг. Артыкшыдыг малын олар советтун планынга

кириштирер күзүлгү турбу-же, боже кичээгел чөк. Ийи-тинин малына чөм чөдөшпөс деп чылдак-биле концентрат садырн безин чөпшөрөейн турар.

Иланов аттыг советтун дирекцияны, ында профинел комитет, Хендере көдө Советинин күсөкүмү хуу уауска Кызылдан комбиро-саларын организаастары-биле оңу чугаалажып чадашкан. Бир-тээ, дайынныг болгаш куш-ажылдын хоочуннары болганымыста биске кичээ-гейлиг болуп, өске-даа чүг-дөргө таарымчалыг байдал-дарын тургузуп бээр күнө-чиг.

Култура бажыныга хоо-

чуннар-биле аныктарын ужуражылаарын кылып, чугула айтыртырар аңаа сүмөчөсө? Шүшөскө, Ак-Довурак ышкан солун тер-лерге, аржаан, хөдөргө-даа оларын күсөли-биле чедерин организаастап көрө. Хоочу-нарын амы хайгааралы, амыдырал хандырылгалы даш хон-иитинин талазын-дан холга алаа чогуур чүг-дүр бистин мында хей. Пар-тиянын XIX Бүгү-эвилел кон-ференциясына бо бүгү айты-рылгалар онзагай кичээгел салыр бөөр деп санаар мен.

Шулуу ДОСПАН. Куш-ажылдыг хоочуну, пенсионер, Улуг-Хем район.

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

Култура бажыныга хоо-

КЫЗЫГААРЖЫЛАР-БИЛЕ УЖУРАЖЫЛА

Ындыг темалыг кеззин Тээлиниң Култура бажыныгга култура амылданчылары организаастап эрттирген.

Далайлар, хөмөр, хөдөр, кургаг чер таарыштыр муң-муну километр шөйлүп чаптырган Төзөн чуртунуң кызыгаар-ларын каран агу дег камгаларынга үлүүн кирип, аңаа, шериг даан-хуулажыг эрттирери солун болгаш харысгал-галыг. Куралдары аңы-аңы чылдарда халажып үнгөн кы-зыгаарын чөрдөн штер-биле ол кезиниң кижиге-терин ужуражып, кызыгаарларын аңы-аңы салгалары Тө-зөн чуртун камгалар даш, бергелерге төрүлбүн, шыла-мыккай, патриотчу тура-сөрүктү чорутуң шолалын эр-тип келгенин дугайында чугааны кылганар.

Немзеге чалакчаннарнын иштинде кызыгаарлар чөрдөн башкылар С. Х. Адыг-оол, К. Б. Салчан, зичи А. И. Чимит-ов, бо чылын халажып келген кызыгаарын амыл тулгу-жы Н. О. Арканча олар чыылганга боттарынын кызы-гаарга албан эрттирер чөрдөнин дугайында солун чүүл-дерин чугаалап бергенер. Чыылганнар сонуургаан айты-рылгаларын салып турганар.

Немзенин төмүчүлде Култура бажыныгга чанында агиткультуригаан бот-тыныгыр артистер, уруларын муңука шолалынын өрөнкичилери каттышкан концерт көргүскөн.

Кан-оол САЛЧАН. Башкы.

Бай-Тайга район.

ӨӨРЕДИЛГЕГЕ АЖЫГЛААР

Политиктиг болгаш бугурулгелер-экономика өөредилгенин

Ажылчы чонунуң политиктиг болгаш бугурулгелер-эконо-миктиг өөредилгелер системасын шолаларын база семинарларын чөтөпөл тургаш, өөредилге пособи-елерин болгаш программаларын барын барымда-лап оларын тургузары чугула. 1988—1989

ЫЛАПТАП КӨРБЕСКЕ... ЭКИ-ДАА ЫШКАШ

Межегейиниц ногаажыларынга дуза херек

ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхоз—картофель болгаш ногаа өстүрүр талазы-биле республикада улуг ажыл-агыйларның бирээзи. Ында ам бо культураларының тарылгазы кандыгыл, херекчилерге келир күнүң ону хойну өстүрүп, ажаап бээриниң аргазы бар бе?

Ногаа биле картофель шө-дү Межегей суурун шүүт чашылда. Бо түнүрде аңаа баарга, ийи кезек шөдө «Шлейфтер»-биле суг чаштырар бир трактор ажылдап турар. Чаштырар суггарган агрегаттары кижя баштай көргөш, мында ажааш хайныкшыкының чоруп турар-дыр да деп бодай бээр. Оон калында бир шөдө ийи эвено капуста олуртуп турар. Бистер ногаажылар база ме-ханизаторлар болгаш брига-дир ногаа бригадаларының ууртукчулары-биле ужурашып чугаалашкан, ажааш бер-гелер бар, ону чүгө совхоз-тун ууртукчулары эвес, ха-ры республика херекчилер ор-ганнары, толаргайларга, Агроуптуркумунуң, Ме-диорация болгаш суг ажааш-агый министрствотунуң база дузага херек-тир деп көргөн бис.

Ногаа шөлүгө келгеш, баштай-ла ужурашканымыс механизатор трактор-биле суг чаштырар херекселди агре-гатка келер-биле белеткеш-тир. Ол херекселди бригади-ри болу Кызыл чораш, ме-диорация болгаш суг ажааш-агый министриниң бодунга кирип тургаш, тып ал-гал. Оон-биле чугаалажып турарымыс аразында насос станцияныч утлай ийи киж-я чоруп олур. Ногаа брига-даның агроном Екатерина Кочнева биле Агроуптурку-мунуң төлөөзи, база-ла агроном Алла Самуиловна Си-ротина олар чедип келди. Но-гаа биле картофель тарылга-зы канчаар чоруп турарын беш салаамы деп билди, ону харылаар специалист та-варжып келген. Ынчалза-да ол бистин айтыргаларымыска шаг-шинең чок харылады. Херектиң ужуру чүд дөргө, ажааш шудайын турар. Оон факт-барымдалары мындыг: ногаа өстүрүнгө 90 ажааш-чын херек, ам бары чүгө 18 кижя. Бо сан-турагаларының аразында ыгал аажок уаг. Бирээде, мындыг, а ийде, өрткөн чылдаамы деп, бо чы-лын ногаа шөлүнүң барык чартык кезин суггартынмайн турар, үште, 200 гектарга картофель олуртуп тургаш, совхоз 110 гектарга тарааш, соксаан, оон ыдай үрөжин чок.

Байдал мындыг болганда, агрономунуң сеткил-соруу ба-гайы чоп. Чогум чүд болуп турарыл, четтестериниң, бер-гелериниң чылдагааны чүдө? «Шлейфтер» ногаа шөлүнүң чүгө бир талазын суггарар, оон ыдай артканында суг келер херекселдерини кыл-баал. Ол системаны хүлээп амырда, шөдү шүтүзүп суг-гарар кылдыр «Шлейфтерни» ыңчаар тургузар ужураг турган.

— Ону хүлээп ап турган кижилер ам чоп, оларның тай-бачымынга амгы бо эш-тер таваржып турары бо-дур деп, Агроуптуркумунуң төлөөзи харылады. Ийет, таптаашкынының салдары бо-дур, ол системаны каш чыл мурунда дузагаан, чедир кылбаан туудуа төлөөр ат салган, ону чедир кылдыр-биле мынчага чедир дөштүт хемчегер албаан.

орта четпес. Шынап-ла, ол системаны төлөвилеп тургаш, оон авторлары та чүгү бо-даан, ук участокту хүлээп ап турган уаус—совхозтун тө-лөөлери канчаар ыңчаа до-кументилерге ат салыпкан, терде билдинмес херек чор-ду. Бистин кандыг-бир ажил-га сан сүрер «аарымыны» бир уржуу бо системеден көстүп тур.

Ногаажыларын база бир дүвүрелди бар: өрткөн чылын дүжүт алырның планын күөстөшөн. Ында чылдагаан-нар-ла хой, оларның бирээзи — ногаа калжазына суурунун инектери киргеш, дүжүтүп бышпаанда-ла «ажаажы» каапкан. Суурунун азы көдө Советтик куускому бар. Чо-гум ногаа калжазын сыыс-сүмезин мындагымыс. Алаа кириштивис. Хемчегер алыр, суг хоодайларын уадыр, ың-чангаш он шөдү суггарыны-нын бүтү хемчегерин алыр. Оларга дуза херек. Ол айты-рымы Алла Самуиловна ре-спубликаның чогур орган-нарының мурунга тургузар болду.

— Сайгарып көр бис — деп, ол шылгы чугаалады. Бир-төө, республиканың Агроуптуркумунуң төлө-лөзи Межегейе чедер берген болганда, совхозтун бир «хоотун аарымы» эмгегинге ол боттуп дузагы чедирер боор. Төлөөнүң ында барган бир херек-ле ол болур ужу-раг.

А ногаа эвеноларының ажылы калдыгы? Ногаа аймаа олуртуп колдунда доозуу турар, ам чүгө ка-пуста олуртуп арткан. Ния-тизи-биле ону 37 гектарга олуртуп. Ийи 7-ге чедир 14 гектарын тараан. Бо ажааш-май 31-ге эгелзеп. Келер не-делда доозар ужураг. Күш-ле эвено. Ийи эвенода 9-9 кижя бар, ыңчалза-да олар-га ам школаны өөреникчи-лери дузаалай эгелзеп. Эвено бүрүндө бир-бир агре-гат бар. Оларның бирээ-зинге-ле 12 кижя херек. Өөреникчилер-ле эвенолар-ның «тынын ап» турар.

Капуста өзүмнүн ногаа-жылар боттары тарып белет-кеп алган. Оларның шынары эки чоруд. Агрегат бир эр-терде-ле алды олуртуп өзүмнүн олуртуп.

— Баштайгы хүнде олурт-кан өзүмнүн ам «скава-йып» туруп келдилер — деп, эвено ууртукчуу Ольга Чылбак-ооловна кылган ажи-лымын баштайгы түнелинге өөрүп чугаалады. Ынчалза-да суггарбаан терде оларны олуртуп тур. «Шлейфтер»

куускому (В. А. Саганов) ам-дан эгелзеп дузаалашпас бо-ла, планнаан дүжүт алыр бергедар. Бойдустан дорт хамаарышпас мындыг айты-рыгын ыңчаа-ла чөгумчалыг шиттирээр херек. Ындыг арга, күш куускомда бар.

Ногаа шөлүн хораннап, хэкичлерге уур хемчегер-ни ап турар. Ынчалза-да ты-ны аажок быжыг курттар ба-рын бригадир агрономнарга шүүт-ла тутташ, көргүзүп турду. Холумастарын соста-вын шын эвес боор деп түн-неди олар үндүргеш, бир аны хемчег алыр болдулар.

Чангыс сөс-биле чугаала-рынга, Межегейинц ногаажыла-рынга совхозтун дирекциязы-ның талазында дарты дуза херек. Ажыл-агыйы эвес чорук калган-да эки түнел-ге чедирбес.

Седен ХЕРТЕН. («Шынык» көр.). ЧУРУНТАРДА: эвено уур-тукчуу Ольга Тудуш (солга-гай талазында үш дузаа-рында) хоочун ажилчылар-биле калы; эвеноунуң киж-гүн механизатор Владимир Ооржак.

Иван ДАМБАНЫң фотола-ры.

Номчукчунуң с а н а л ы

ООДА-ЛА СЕРИ БОЛЗА...

Дус-Хөл, Бай-Хөл—Агар дааның үстүү ужуңда. Тестин салай талазында аразы ырак эвес кижя чы-дар хөлдөр-ле болгай. Эркин, Тестин арат чону аңаа шаг-шандан бээр өөргө, дискен, чүс, сөөк азыгларындан эминип, калкыштын быжыггап ал чоразанар.

Мен база аңаа барып, дустуг сууга эштип, эми-нип турдум. Ында чы-лыг-даа, сок-даа малга-тыг суугу чөлдөр бар чорду. Дус-Хөлдүң дустуг суунда хей курттар, эштип турган кижини кижигор-дирип ызыра бээр. Ону эки деп чон чугаалажыр. Мен аңаа турдумда, Ле-нинград хоорайдан келген аржаан суглар шинчилээр тускай экспедиция кел-геш, шинчилге чорудары-ла ол чүвө боор, чылыг, сок малгаш, суг алгаш чоразан чүвө.

Маңаа кирип эминип дээн кижилер чык бүрүдө үзүлбөс. А мында чурт-таар, турар чор, чаз-ча-йыктан, изигден камгала-ныр хире чүд-дөк чок, ак хөв-ла болгай. Ынчангаш маңаа кээп турар кижилер оода-ла манза сарыдан бо чоокка кылып алза деп күзээрлер. Ол черле шын, ол бодалган мен база кат-тыжар мен. «Чодураа», «Нызыгаар», Чүргүй-өөл Хомушун аттыг совхозтар-дан ажилчынар маңаа кээп эминип, дыштанып турар чүвө болганда, ол ажил-агыйларның уур-тукчулары аңаа кичээ-гейил болуп, ол айты-рыгын чөгумчалыг шит-тирлежиң, дуза катса та-арымчалыг болуп ийик.

Чагаамның эгезинде Ле-нинградтан келген экспе-диция дугайында чуга-лаан болгай мен. Амды-зында дыннаан аңаа чу-гаа-даа болур ынаан, ол улустук тайлыбырап ту-рары-биле алырга, Дус-Хөлдүң ам шынары Бай-Хөлдүүден каш хуу ар-ты-тыр дээр чоразан. Чү-вени нанчап билди, шин-чилелдерни өөренип көр-гөн соонда, кедизинде ба-рып, бо хөл эминип, дыштаныр чер-даа алаар чадаас. Таптыг шинчи-леттинмээн чүвө дээш тоомчага алдынмайн баары чадап чок. Ындын ын-чалза-жөк чай дугузунда дык-хай кижилер маңаа кээп турар.

Иван КОМБУ. Тес-Хем район.

ЧУГААЛАЖЫШКЫННАР НАРЫДАП ТУРАР

НИКАРАГУА. [СЭТА]. Ника-рагуаның чазав АКШ-тың оя дузаалажышкын кайы-бир ха-маарышпас делегей организа-циязын дамчытыр шилчиди бээрин саналдап турар. Ындыг анызыл дугуржуга мооң мурунда Сараога болган тай-бың чугаалажышкыга чедип алдыган турган. Делегейиң Кызыл Крест организациязын дамчытыр шилчидерин база саналдап турар.

Контрреволюциянык баш-тыкчылары америк хуу баш-кылары дамчытыр ол дуза-ламчыны алыр дээш кайы-даа саналды хүлээп албай келген. Чугаалажышкынын ыңдыг анызыл тодарай түнел чок боор ара соксаан. Контрре-волюция чурт иштинде да-йыны соксадырының дуга-йында чазактын саналын база хүлээп албаан.

Чугаалажышкынын соон-да болгаш парлагай конфе-ренцияның Никарагуаның камгала министрин Умберто Ортега муудураанышкыны ууртукчулары чугаалажыш-кынын ургулдууринден ойталайын турар. дайын хө-лөдөжиктерини кылдыр тур соксадыр дугайында бистин саналымыс база хүлээп ал-турар деп чугаалаан. А Ника-рагуа бодунга алган бүтү ху-лээлелерин бүрүн салгыр деп медегелзэи.

АКШ-ТЫҢ БЮДЖЕДИ

ВАШИНГТОН. [СЭТА]. Бо чылдың октябрь 1-де эгелзеп 1989 сак-хөө чылында чурт-тук федералдыг бюджетниң дугайында хоойду теле-визион АКШ-тың конгресси сенаттың чүдүдүзүпүң тү-лөп алган. Хоойду теле-визион 29 конгрессмен уур бадылаа-да, оларның 59-у түлдүзүнгөн. Бюджетти 1,1 триллион доллар кылдыр, а оок карылгалын 135,3 млрд. кылдыр доктадып тургускан.

Бюджет дугайында резолю-циянык кол чүлдериң өрткөн чылдың төнүзүндө конгресс болгаш администрациянык аразында үр болгаш берге чугаалажышкынының түн-келинде дугуржуп тургускан. Ында Ак башкы хоойлу үн-дүрүкчүлериң албадашкы-ны-биле 1989 сак-хөө чылын.

Бюджет дугайында резолю-циянык кол чүлдериң өрткөн чылдың төнүзүндө конгресс болгаш администрациянык аразында үр болгаш берге чугаалажышкынының түн-келинде дугуржуп тургускан. Ында Ак башкы хоойлу үн-дүрүкчүлериң албадашкы-ны-биле 1989 сак-хөө чылын.

Иван КОМБУ. Тес-Хем район.

ХАРЫЛЗАА ТУРГУСТУНАР

БРИССЕЛЬ. [СЭТА]. СССР-ниң Бельгияда элчин Ф. П. Богданов Европа нитилежил-гезиниң даштык харылзаалар болгаш саяг политиканың талазы-биле комиссиянык келкигү Вилли де Клерке албаный нотазын тудускан. Ийи теланың илереткен күз-дүн барымдалааш, Европа нитилежилгези-биле албан-ый харылзаларын тургуза-рынга СССР-ниң чазавиң бе-лекиниң дугайын ук нота ча-гаалап турар.

ЭДЧ биле Европаның экон-омиктиг нитилежилгезиниң аразында албаный харылза-зын тургузар талазы-биле СССР-ниң даштык херектер министри Э. А. Шеварднадзе биле Европа нитилежилгези-ниң комиссиянык келкигү В. де Клерке аразында чедип алдыган дугураада дугуштур ыңдыг нотаны кылгаш.

ЧАА ЧАЗАК

ЛОНДОН. [СЭТА]. Пакис-таның президентин Эн-у-л-Хек оок бодунуң тургус-каны шинчилге чазав дашты-рагелаткан. Ук чазактың баш-тыгы ол боду болган. Ын-чалза-даа чаз чазактың составында мурунда даштык херектериниң күрүме минис-триниң албан-дукалыгы тур-ган Заки Нурани көрбүз.

Зак-у-л-Хактың политиктиг кол уурдаланышкыларын кол дугураа-биле алырга, боо-чепестик оппозициянык Аф-ганистаның чазав тиклөө алыргына З. Нураниниң бол-гаш мурунда премьер-мин-истр чорам М. Х. Дунуна-жонут туржук калган бол-гыла президентиниң тавы-зынманы оларны чазактың составында үндүргениниң чылдаганы болган.

Бешай социалист чурт-та болуп турар.

Конференцияда Европаның 20 ажыг чурттарында болгаш АКШ-тан сугаргыл эртемдел-нер болгаш политиктер кир-жил турар.

Француз майыссалдым та-вунда. Инвалидтер шөлүндө чераш, тускай бажың бар. Эр-тегиниң 9 шак. Эзээн каш кижя аңаадазы шыкш ажааш-дар черлерин ээлепкен. Кро-слерга олуруп алгаш, олар кулгавтарын кедип алгаш, алпараттарын ажилдап кеш... эске улустун чугазын дыңчалап эгелээрлер. «Мини-стерстволар аразының конт-роль бөлүгү» деп алаар черде ажилдап турар күрүне албан хаагчыларының ол категория-зының кол сорулгасы телефон дамчытыр чугааларга конт-роль тургузары.

Электронун шлюнжак сөөл-гү үеде дыкка ипперей бер-ген. Эрге-чагыраларың үлө-герин хей таваргаларда хуу компаниялар боттарының адааннажыкчыларының чажы-тарын билди алырчыне чүг-кээш, өтүтүп эгелей берген. Хуу истекчилер хей телеви-ор алыр-биле ыңдыг эвеноун кычы-дуза чедиргелзиге чыгыларын күзөлдү-биле хү-лээп ал турар.

ЧУРУКТА: бо телефондук дугузунда электронук «шлю-онун» кири ээрип каан.

[СЭТА-ның фототриказы].

ЧАА ПОСОБИЕЛЕР

организмачыларынга, пропагандистеринге база дыңнакчыларынга

Марксизм-ленинизмниң ме-тодологтук негелделерин ың-да анализтештирип, совет кимилелдиң хөгжүлгезиниң төөгүзүн болгаш амгы эде тургустуушкунуңа, фило-софиянык, бодуас болгаш нитилел эртемнениң айты-рыгларын ажилдап кылы-рынга хамаарыштыр оларны дор ажилдарының чүгүлө-зын айтып бижээ. Улуг ре-волюцияларын болгаш бо-дальчыларын шинчилелдер-ниң логиканын база мето-дологизм сайгарып көөртүчө онза кичээлгеин утланды-ган. Методологтук болгаш политиктиг семинарларын кижикчилер дээди өөр-диге черлериниң башкыла-ры, эртем ажилдакчылары база ажилдап болур.

ТӨП ЖУРНАЛДАРГА ПАЛАТТЫНАР

МАТЕРИАЛДАР БИЛЕ ХАНДЫРТАН КУРСТАР

Ленинниң идея-теоретиктиг номинал болгаш эде тургустуушкун. «Коммунист» жур-нал.

СЭКП-ниң Программасы

болгаш Уставы. «Партияны

жизнь». Социализм болбаазы, рабгажыдырының теориязы болгаш практикасы. «Политическое самозабвование». Социализм депшигезиниң кижик фактору: алыс утказы болгаш айтырлар. «Политическое самозабвование». СЭКП-ниң төөгүлүг дүржүл-гэз болгаш амгы үе. «Вопросы истории КПСС». СЭКП — нитилелди рево-люция эзу-биле чавытыры-ның ууртукчуу болгаш үл-лакчы күжү. «Вопросы исто-рии КПСС». Марксизм-ленинниң фило-софия болгаш социал деп-шигелге. «Вопросы филосо-фии». Политиктиг экономика бол-гаш социализм-бүдүргелгич ажилчыларын айтырлар. «Вопросы экономики». Бүдүргүлгө ЭКОНОМИКТИГ ӨӨРДИЛГЕ СИСТЕМАЗЫНГА ӨӨРДИЛГЕ ПОСОБИЕЛЕРИ

1. А. И. Милков, С. И. Шурко, Е. А. Бучельников. Социалист бүдүргүлгө: Бот-тускайлап чорук, харымсалга.

Экономиканы эргелеп баш-карын үндөшүн-биле эде тургузар талазы-биле систе-мага үлөтүр бүдүргүлгелер-ниң долу бот-орунга-чарыла, чарыдалын орулгалы-биле бүдүргүлгө ажил-чоруду-галының кол айтырларын номда тайлыбырап турар. Практик дүржүлгө ба-рындап көрүп тургаш, бүдүргүлгөлөргө бот-орунга-чарылаңың негелдериниң онзагай чүлдериң көргүсүн. Күш-ажылчы коллективтерин амыдыралында шуут чаз ай-тырларга, ажил төлөвирин доктадып турарчыне, социал-листтикни идеякейиг чору-дарыне кол кичээлгеин үл-гүлөдүрүп турар. Ажилчы-нарын экономиканык бүгү-ни-ти өөрдегелзиге таварышты-кылган.

2. Күш-ажылчы коллектив-тиң бот-орунга-чарыла-зы болгаш бот-эрге-лел. Улутунуң болгаш улус ажил-агыйының эске-даа адырларын ажилчыларын-га. (И. И. Волков, М. Профиз-дат 1988 чыл. II кварталда үнөт).

3. Коллективниң база сов-хозтарын күш-ажылчы кол-лективтерин бот-орунга-чарылазы болгаш бот-эрге-лел. Совхозтар ажилчына-рынга болгаш колхозчуларга. (И. Г. Ушаков болгаш эске-даа чыл. II кварталда үнөт).

4. Бүдүргүлгелерниң долу бот-орунга-чарылазы болгаш бот-акшалаңы. Улутунуң бол-гаш эске-даа адырларын ууртукчуларынга база спе-

циалисттериниң (Д. Н. Бобры-шев, А. Н. Волков, Т. Б. Ко-сташ, Е. К. Смирнички, М. Экономка. 1988 чыл. III кварталда үнөт).

5. Бүдүргүлгө-чарыла-нык болгаш бот-акшалаңы-нык кының байдальдарында Кур-не бүдүргүлгезиниң (катты-жылышкыны) дугайында СССР хоойлунага дүштүр эргелеп башкарган орг-нзаастарының айтырларын ол номда бижип турар.

6. Ажил-агыйны эргелеп башкарының үндөш ре-формазы (Г. А. Егизар, М. Экономка. 1988 чыл. IV кварталда үнөт).

Бүдүргүлгелерниң долу бот-орунга-чарылажы, бот-акша-лаңышкыны шилчидип, олар-ның экономиканык бот-тускай-лаң чорук калбарып турар байдальдарда ажил-агый ме-ханизм бүтү кезектериниң аразында туудуш холбазын өөрдегилге пособиезинде көр-гүзүп турар.

7. Даштык экономиканы ажил-чорудууларын болгаш делегейге кады ажилдагыла-нык чаз механизми. (И. Д. Иванов, М. Международные отношения, 1988 чыл. III квар-тала үнөт).

8. Продукцияны шынары үндөшүн-биле бедидери — дүргөдүзүшкүниң чүгүлө «Аз-тору» (А. В. Гличев, М. Эко-номка. 1988 чыл. III кварта-да үнөт).

Он ийик беш чылда бо-гаш келер үеде партиянык экономиканык политиказын кол утлаанышкынының бир-ээзи — бүдүрүп үндүрүп ту-рар продукциянык техниктиг бедидерин болгаш шынарын бүтү талазы-биле бедидери. Экономиканык өзүлден интен-сификациянык болгаш дүргөдөдирин фактору бо-лур продукциянык шынарын үндөшүн-биле бедидериниң умжур-дузанын ол өөрдегилге номунда көргүзүп турар. Планнашкыны болгаш эконо-миктиг идиг берикшикни сайзыраггайдырының, долу бот-орунга-чарыла болгаш бот-акшалаңышкынының, күр-не хүлээп алышкынын кир-гениниң байдальдарында про-дукциянык шынарын бедиде-риниң оруктарын көргүсүн.

Иванов, М. Международные отношения, 1988 чыл. III квар-тала үнөт).

Чоннуң хууда малының ба-зы өзүп турар, ийик, шээр мал өстүрүп туудурың байдаль-таарымчалыг болуп бар чы-дар. Ол чорук өг-бүлөгө-даа, күрүнгө-даа чогулгалыг.

Барың-Хемчик районда «Дөң-Терезин» совхозу чо-нуң дузаал ажил-агыйында ажил-дузаны көрө берген. Ажил-агый чондан көдөз ажил-агыйның продуктуларын садып ал эгелзеп, бо ажилды совхозтун директоруна орал-лакчы Хажыт-оон Куулар организастап турар. Сүт са-дып алырныкы көрөзүн 15 өрөгө-биле чарып алган.

Сөөр инектерлиг хамааты-лар сүт продукциязын садып турар. Чүгө сөөлгү үш-дөрт чоңутук дүргүзүндө берик чартык тонна чедир сүтү ду-жааган. Ылгалыг анык мал-чын Юрий Кужугет База Гали.

Мооң мурунда чалдарда чоңуң хууда дузалал ажил-агыйн хөгжүдериң совхоз улуг-уузуун шоолт кийрбей турганы билдинер. Ам ол четлест бөгүндө эдип турар.

Хууда дүк бөдүрениң хем-чээли, малдык бажы өзүп ту-рар болганда, өскөн, бо мал-дык эртен айдарында совхоз кий тонна өшкү дүгүн чондан кийрип алган.

Дузалал ажил-агыйның өс-кө-дөз продукциялары ажилын бүтү тала-биле көргүзө бер-ген.

Байкара БАГЫТ-ООЛ.

